
KRONIKÁRSKE PRÁVO

WEBINÁR NÁRODNÉHO OSVETOVÉHO CENTRA

LEKTOR : MARTIN LUKÁČ

O čom bude reč?

- Ktoré zákony najväčšmi zasahujú do kronikárskej práce a činnosti?
- Ako riešiť absenciu zákona o kronikárstve?
- Na čo sú užitočné Štatúty obecných/mestských kronikárov?
- Aké nástroje možno využiť na získavanie informácií?
- Aké nástroje možno využiť na overovanie informácií?
- Čo by mal obsahovať potenciálny Zákon o kronikárstve?

ZÁKONY – staré kronikárske nariadenia

- (1835) - pokyn, ktorý vydal hrabě Karol Chotek, nejvyšší purkrabí Království českého, o tvorbe obecných kroník na území dnešnej ČR
- (1920) – Zákon č. 80/1920 Sb. o pamětních knihách obecních z 30. ledna 1920
- (1932) - vládní nařízení č. 169/1932 Sb. ze 17. listopadu 1932 o pamětních knihách obecních
- (1956) - Smernice Povereníctva kultúry v Bratislave pre vedenie obecných kroník č. 32367/1955-o-II/1 zo dňa 5. januára 1956
- (1983) - Pokyny Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky z 9. decembra 1983 č. 6502/83 o obecných kronikách

Zo Spravodajcu Slovenskej technickej knižnice centra VTI SR z roku 1994...

Súpis zrušených právnych noriem a predpisov pre knižničnú a informačnú činnosť

- Zásady z 30. mája 1983. MK 635/1983-31 pre ďalší rozvoj práce s politickou literatúrou v jednotnej sústave knižníc SSR.
- Zásady zo 4. januára 1984. MK 1/1984-31 pre organizovanie a činnosť hudobných oddelení v knižniciach na Slovensku.
- Metodické pokyny z 23. augusta 1984 MK 4647/1984-13/PaM pre odmeňovanie pracovníkov, ktorí zabezpečujú činnosť miestnych ľudových knižníc, miestnych kultúrnych a osvetových stredísk a vedenie **kroník**.
- Zásady z 15. októbra 1984 č. 1104/1984-31 pre poskytovanie knižničných služieb dospelajúcemu mládeži v ľudových knižniciach SSR.

ZÁKONY – súčasné, s vplyvom na kronikárstvo

- Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení („zákon jednej vety“)
- Zákon č. 185/2015 Z. z. – Autorský zákon
- Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti
- Zákon č. 266/2015 Z. z. o archívoch a registratúrach
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) – známejšie pod skratkou **GDPR** (General Data Protection Regulation)
- Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov
- Zákon č. 70/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Ako riešiť absenciu zákona o kronikárstve?

- štatúty obecných/mestských kronikárov
- konzultácie s bývalými/terajšími kronikárskymi metodikmi
- evidencia bádateľov a nahliadnutí do kroniky
- uzatváracie protokoly zápisov, samosprávy preberajú zodpovednosť
- osвета kronikárskej práce v lokálnej komunite, spoločnosti
- postupné posilňovanie pozície kronikára
- inštitúcie majú iniciatívne prispievať k rozvoju kronikárstva

ŠTATÚT OBECNÉHO/MESTSKÉHO KRONIKÁRA

Čo by mal obsahovať :

- vymedzenie práv a povinností kronikára
- určenie okruhov práce kronikára a tempa činnosti (etapa 1 – koncepčná, etapa 2 – tvorivá), odmeňovanie jeho práce
- deklarovanie práva kronikára na potrebné informácie (ich potrebnosť má právo posúdiť samotný kronikár, nemôže však žiadať o utajované či chránené informácie)
- schvaľovanie a archivácia kroniky/zápisov
- autorské a duševné práva kronikára na dielo

Čo by nemal obsahovať :

- nemalo by sa jednať o VZN
- vymedzenie konkrétnych kapitol zápisu
- presun právnej zodpovednosti zo zadávateľa (napr. samosprávy) na kronikára, vrátane znášania finančných a technických či logistických nákladov
- vyjadrenia o kronike ako zamestnaneckom diele a pod.
- Ústupčivé postoje a vyjadrenia, obmedzujúce činnosť kronikára v budúcnosti

ŠTATÚT OBECNÉHO/MESTSKÉHO KRONIKÁRA

Kde všade ho už majú?

Bardejov, Bátorová, Biel, Bratislava-Ružinov, Breznička, Budkovce, Čáry, Dedina Mládeže, Fačkov, Harichovce, Hliník nad Hronom, Horné Pršany, Hradisko, Chotča, Chynorany, Jasov, Lenartovce, Ľubietová, Makov, Martin, Matiašovce, Moldava nad Bodvou, Nálepko, Námestovo, Nedožery-Brezany, Nižná Kamenica, Ostrý Grúň, Poľný Kesov, Priepasné, Raková, Rožňava, Sečovce, Senec, Sliač, Stupava, Svidník, Švrčinovec, Terňa, Torysa, Továrné, Valča, Veľký Meder, Veľký Šariš, Vlachy, Vráble, Zubrohlava, Zvončín...

- veľkostne rôzne samosprávy (od veľkých MČ až po malé obce)
- z rokov 2008 – 2017 (de facto doteraz)
- rozsahom od 2 po 14 strán

Nástroje na ZÍSKAVANIE informácií

- poverenie konkrét. pracovníkov (sprostredkovateľov) interných materiálov, zdrojov a podkladov kmeňového subjektu (napr. prednost/k/a úradu, matrikár/ka, atď.)
- vytvorenie tímu spolupracovníkov (riaditelia/zástupcovia riaditeľov škôl, predsedovia či tajomníci spolkov; aktívni občania a činovníci)
- vytvorenie siete „civilných“ informátorov (napr. naša obec má 8 ulíc a ja na každej ulici mám preventívne 3 informátorov – je to dobré nielen kvôli tomu, že pri jednom či dvoch by mohlo nastať, že v potrebný okamih nebudú doma a nebudú vedieť, čo sa na tej-ktorej ulici stalo; ale ak by sa niečo stalo a boli by doma všetci traja, mám väčšiu šancu zistiť reálnu pravdu, ak by niektorý z nich zavádzal, preháňal alebo pod.)
- odoberanie a archivovanie miestnej a regionálnej tlače (na náklady zadávateľa – teda samosprávy alebo školy, atď.), výstrižková služba, regionálna bibliografia, atď.
- iné prostriedky – napr. meteo-stanica v danom sídle, dokumentácia cez dron (v dostatočnej výške – odstupe od zemského povrchu), kontakty na inštitúciách, atď.

Nástroje na OVEROVANIE informácií

- akýkoľvek zdroj informácií je potrebné konfrontovať a overovať, min. ďalšími dvomi zdrojmi, ideálne – pokiaľ je to možné – aj viacerými
- sieť „záložných“ informátorov, vlastná participácia/účasť a monitorovanie
- objektivizácia (avšak nie generalizácia) zistených skutočností, údajov, atď.
- odoberanie a archivovanie miestnej a regionálnej tlače (na náklady zadávateľa – teda samosprávy alebo školy, atď.), výstrižková služba, regionálna bibliografia, atď.
- iné prostriedky – napr. meteo-stanica v danom sídle, dokumentácia cez dron (v dostatočnej výške – odstupe od zemského povrchu), kontakty na inštitúciách, atď.

Čo sme vedeli do roku 1989?

O pozícii kronikárov...

Napriek väčšiemu rozšíreniu socialistického kronikárstva oproti tomu dnešnému nemôžeme považovať obdobie socializmu za ideálne. Kronikárska metodika síce bola rozvinutá – jednalo sa však o účinný nástroj kontroly a ideologickej cenzúry. Evidencia kronikárov mala čisto praktický význam – honorovanie práce kronikárov mali na starosti regionálne (okresné) vlastivedné múzeá a nie beztak centralisticky riadené Miestne národné výbory (až po r. 1989 ako-tak plnohodnotné samosprávy).

PERCENTUÁLNE VYJADRENIE SYSTEMATICKÉHO VEDENIA KRONÍK A ÚČASTI NA ŠKOLENIACH V STREDOSLOVENSKOM KRAJI

O k r e s	V percentách	
	Sústavné vedenie kroník	Účasť na školeniach
Banská Bystrica	40,00	62,15
Čadca	44,44	53,70
Dolný Kubín	45,16	32,25
Liptovský Mikuláš	53,33	50,66
Lučenec	34,14	23,98
Martin	81,63	51,83
Považská Bystrica	75,55	70,55
Prievidza	95,34	61,12
Rimavská Sobota	11,76	23,09
Veľký Krtíš	56,94	37,96
Zvolen	20,37	52,77
Žiar n/Hronom	86,88	97,54
Žilina	56,66	56,66

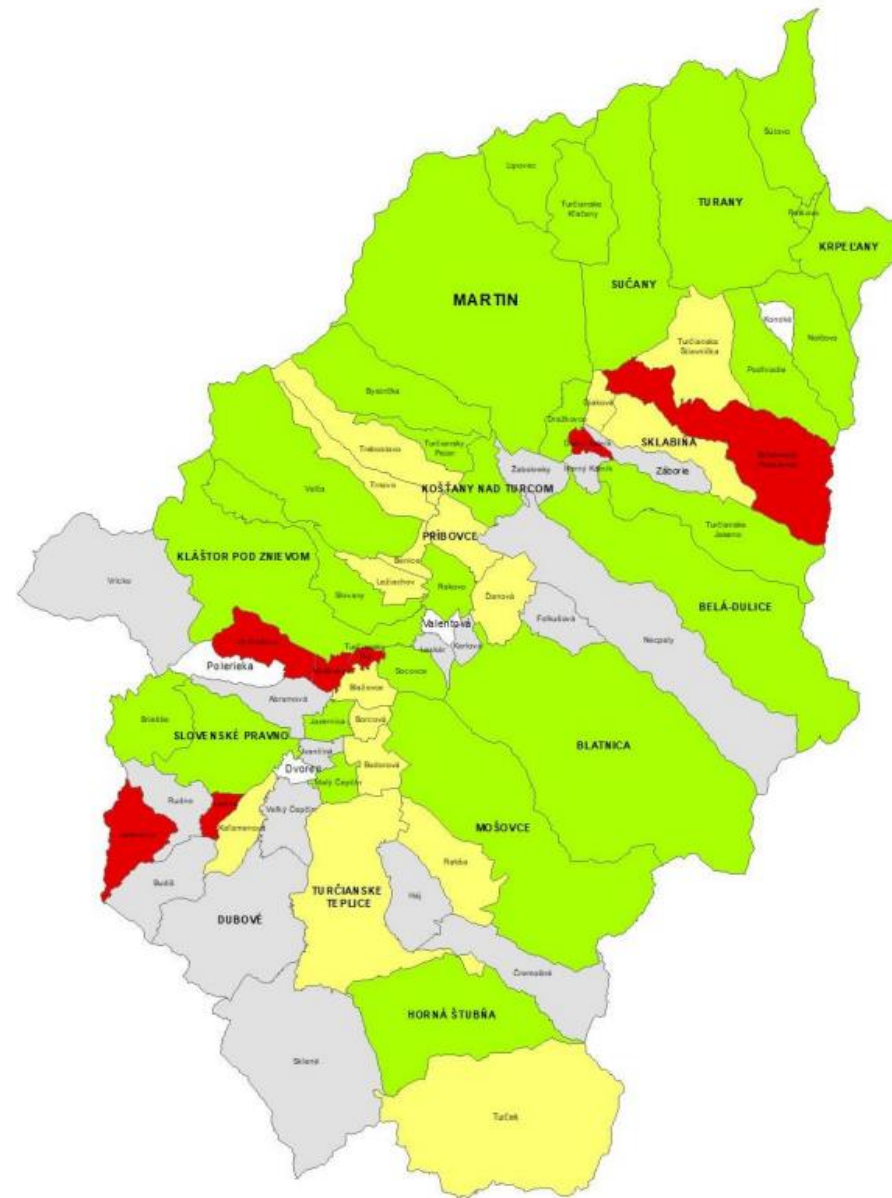
STAV OBECNÉHO KRONIKÁRSTVA V STREDOSLOVENSKOM KRAJI /1976-80/

O K R E S	Počet obcí	Pravidelné vedenie kroník v obciach	Kroniky nevedeli k 31. 12. 1980 viac ako 3 roky	Ukutočnené školenia	Počet účastníkov	Prednášky na školeniach	Vydané metodické materiály	Publikované príspevky	Účesenia ONV ku kronikárstvu
Banská Bystrica	65	26	39	5	202	20	1	1	1
Čadca	36	16	20	3	58	7	6	1	6
Dolný Kubín	62	28	34	5	100	7	-	1	-
Lipt. Mikuláš	75	40	35	5	190	19	2	-	-
Lučenec	82	28	54	6	118	6	3	-	2
Martin	49	40	9	5	127	11	1	-	2
Pov. Bystrica	45	34	11	4	109	13	1	12	8
Prievidza	43	41	2	7	184	27	7	-	-
Rimavská Sobota	153	18	135	3	106	11	12	-	1
Veľký Krtíš	72	41	31	6	164	21	2	3	2
Zvolen	54	11	43	2	57	3	1	2	1
Žiar n/Hronom	61	53	8	2	119	7	1	2	7
Žilina	60	34	26	1	34	4	1	-	-

Čo vlastne vieme dnes?

O pozícii kronikárov...

Obávam sa, že tu v postsocialistickom období narážame na zásadný problém. Neexistuje žiadna ústredná evidencia či štatistika/kontaktná databáza kronikárov a my preto nevieme, kde všade pôsobia, aké sú ich peripetie i výhody práce a ďalšej činnosti, nehovoriac o ich pozícii voči štatutárom samospráv/škôl/spolkov; občanom či externej verejnosti...

Iniciatíva vzniku zákona o kronikárstve na Slovensku

Igor KRIŠTEK

(1936, Bartošova Lehôtka – 2015, Martin)

- etnológ, múzejník, aktívny v oblasti múzeí v prírode
- dlhoročný riaditeľ SNM v Martine (1975 – 1988), predseda MSS
- autor početných článkov o kronikách a kronikárstve
- pútavý a obľúbený lektor kronikárskych školení (Domovina Martin)
- okrajovo začal uvažovať o vzniku slovenského zákona o kronikárstve už v roku 2013

(https://www.youtube.com/watch?v=jkS5g_iVhsA)

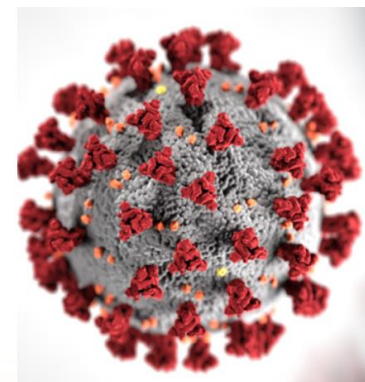

**ČO BY MAL OBSAHOVAŤ
ZÁKON O KRONIKÁRSTVE?**

POUČENIE NA ZÁVER

Právne normy, nariadenia, usmernenia, pokyny či nebodaj zákony sú mimoriadne vhodným nástrojom upevňovania pozície kronikárstva na Slovensku. Nemôžu sa však stať škrupinou, limitujúcim faktorom rozvoja samotného kronikárstva, ako aj tvorivých schopností kronikárov a obmedzovať tak ich ďalšiu činnosť a progres.

Právo nikdy nebude stíhať so súčasným vývojom, preto je nutné, aby si kronikári dokázali udržať určitú „rezervu“ (aj v rámci Štatútov obecných/mestských kronikárov a pod.)

Hostihora Vás čaká! ☺

*Neváhajte sa prihlásiť
do blížiaceho sa (už!)*

*12. ročníka súťaže
SLOVENSKÁ KRONIKA*

*a na jeseň 2022 sa stretnite
s desiatkami ďalších kronikárov
na martinskej Hostihore!*

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ!

Martin Lukáč (mart.lukac@gmail.com) – iba mart, nie celým martin